

8. KĀ SAPRAST, KAS RAKSTĪTS MANA MEŽA TAKSĀCIJĀ?

**MEŽA INVENTARIZĀCIJAS DATU UN
TAKSĀCIJAS APRAKSTA SKAIDROJUMS
AUDZES SASTĀVA FORMULA
BONITĀTE
MEŽA TIPI
LIKVĪDĀ KRĀJA
CAURMĒRS
ŠĶĒRSLAUKUMS
AUGSTUMS
VECUMS
PARAMETRU NOTEIKŠANAS PAŅĒMIENI**

Meža likuma¹ 29. pants nosaka, ka meža īpašnieks (tiesiskais valdītājs) savā īpašumā nodrošina pirmreizēju meža inventarizāciju un vismaz reizi 20 gados veic atkārtoti meža inventarizāciju. Datus iesniedz Valsts meža dienestam (VMD)².

Meža inventarizācijas saturu nosaka Ministru kabineta (MK) noteikumu Nr.384 *Meža inventarizācijas un meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi*³ tekstuālā daļa *Nogabalu raksturojošie rādītāji* un meža īpašuma *Meža zemju plāns*.

Tekstuālā adrešu daļā norādīta īpašumu uzraugošā virsmežniecība, mežniecība, īpašuma nosaukums (mājas vārds), kadastra numurs, zemes vienības numurs, deklarētā vai juridiskā adrese, inventarizācijas veicējs, gads un apsaimniekotāja kods (satur uzraugošās virsmežniecības kārtas numuru, informācijas veicēja selektīvo kodu un izgatavotās inventarizācijas lietas kārtas numuru). Apsaimniekotāja kods norādīts īpašniekam izsniegtajā inventarizācijas lietā, kuru meža inventarizācijas veicējs izgatavo papīra formātā.

Nogabalu raksturojošos rādītājos uzrāda:

- kvartālu (katrai zemes vienībai norādot kadastra apzīmējumu) un nogabalu numurus secībā;
- katram nogabalam norāda platību hektāros (ha) (tekstuālā daļā ar precizitāti 0,01, elektroniski – 0,0001).

Meža zemes veidu nosaka MK noteikumu Nr.384 2.pielikums *Meža zemes veidi meža apsaimniekošanā un to atbilstība zemes lietošanas veidam*.

Nogabaliem ar atzīmi “mežs” – mežaudze, iznikusi audze un izcirtums – tiek dots plašāks raksturojums:

1. **meža tipi** (ar apzīmējumiem) pa augšanas apstākļu grupām, (MK noteikumu Nr. 384 4. pielikuma II nodaļas *Meža tipi* 2. tabula):
 - 1.1. mežaudzes sausās minerālaugsnēs: sils (Sl), mētrājs (Mr), lāns (Ln), damaksnis (Dm), vēris (Vr) un gārša (Gr);
 - 1.2. mežaudzes slapjās minerālaugsnēs: grīnis (Gs), slapjais

1 <https://likumi.lv/doc.php?id=2825>

2 www.vmd.gov.lv

3 <https://likumi.lv/ta/id/283091-meza-inventarizācijas-un-meza-valsts-reģistra-informācijas-aprites-noteikumi>

mētrājs (Mrs), slapjais damaksnis (Dms), slapjais vēris (Vrs) un slapjā gārša (Grs);

1.3. mežaudzes slapjās kūdras augsnēs: purvājs (Pv), niedrājs (Nd), dumbrājs (Db) un liekņa (Lk);

1.4. mežaudzes nosusinātās minerālaugsnēs: viršu ārenis (Av), mētru ārenis (Am), šaurlapju ārenis (As) un platlapju ārenis (Ap);

1.5. mežaudzes nosusinātās kūdras augsnēs: viršu kūdrenis (Kv), mētru kūdrenis (Km), šaurlapju kūdrenis (Ks) un platlapju kūdrenis (Kp).

2. Nogabalā aprakstā norāda **mežaudzes sastāva** formulu, pielietojot koku sugu simbolus (galvenās sugas: priede – P, egle – E, bērzs – B, melnalksnis – M, apse – A, baltalksnis – Ba, blīgzna – Bl, osis – Os, ozols – Oz) un katram simbolam pievienojot skaitli no 1 līdz 10, kas nosaka attiecīgās sugas līdzdalību kopējā audzes šķērslaukumā (vai kopējā audzes krājā) procentos. Parasti sastāva formulā tiek aprakstīts audzes pirmais stāvs vienā rindā; ja koku augstuma starpība ir par 20% mazāka nekā pirmā stāva vidējais augstums, tiek izdalīts audzes otrais stāvs.

Aiz katras koku sugas simbola raksta koku sugas vidējo vecumu.

Papildus ar “+” atzīmē sugas ar krāju 2...5% no kopējās krājas, kā arī atsevišķas sugas ar 1% krāju.

3. **MDzg** – mežaudzes atjaunošanas gads – ir valdošās (lielākās pēc šķērslaukuma) sugas bioloģiskais vecums, kuru saglabā no pirmreizējās inventarizācijas.
4. **Izcelšanās** – audzes izcelsme mākslīga (M) vai dabīga (D).
5. Valdošai koku sugai norāda:
- 5.1. **bonitāte** – audzes ražības rādītājs, kuru nosaka valdošās koku sugas augstums un vecums. Bonitāti apzīmē ar cipariem I^A, I līdz V – no visaugstākās ražības līdz viszemākajai. MK noteikumu Nr. 384 3. pielikumā norādītas visu valdošo koku sugu bonitātes;
- 5.2. **vidējais augstums**, m;
- 5.3. **vidējais caurmērs** 1,3 m augstumā no sakņu kakla, cm;
- 5.4. **vidējais vecums** – ar precizitāti 1 gads, pārējām sastāva sugām tāpat tiek norādīts vidējais vecums.
6. Mežaudzes **biezība** ir skaitliska vienība no 1...10 (parasti 3...10), kas raksturo, cik racionāli izmantota meža audzēšanai paredzētā platība. To aprēķina, konkrēto šķērslaukumu attiecinot pret normālo,

t. i., dotajos augšanas apstākļos maksimāli iespējamo šķērslaukumu (MK noteikumu Nr. 384 3. pielikuma 2. tabula).

7. **Šķērslaukums** ir audzes koku šķērsriezuma summa ($\text{m}^2 \text{ha}^{-1}$), un šo lielumu izmanto audzes krājas noteikšanai ar koku augstuma un veidskaitļa formulas palīdzību. Šķērslaukumus nosaka, veicot audzes visu koku dastošanu (caurmēra uzmērīšanu), vai arī audzē vienmērīgi izkliedētos punktos uzskaitot kokus ar tā saukto Biterliha lineālu. Šķērslaukumu nosaka audzēs, kur valdošās sugas koku vidējais augstums ir virs 12 m un caurmērs vismaz 10 cm.
8. Audzēs, kur valdošās koku sugas vidējais augstums mazāks par 12 m un caurmērs mazāks par 10 cm, norāda **koku skaitu uz viena hektāra**, ko nosaka regulāri izvietotos parauglaukumos. Koku skaitu var lietot audzes biežības noteikšanai, reducējot to starp normālo un uzskaitīto koku skaitu katrai koku sugai (MK noteikumu Nr. 384 3. pielikuma 3. tabula).
9. **Audzēs krāja** ($\text{m}^3 \text{ha}^{-1}$) ir konkrēta nogabala visu koku krāja uz 1 ha; to reizinot ar nogabala platību, iegūst krāju uz nogabala.
10. Nogabala apraksta daļā vēl tiek norādīti:
 - aizsargājamo dabas teritoriju nosaukumi;
 - mikroliegumi;
 - aizsargjoslas;
 - kultūras pieminekļi;
 - pēdējās cirtes gads (galvenā cirte, kopšanas cirte, jaunaudžu kopšana);
 - gads, kurā veikta meža mākslīgā atjaunošana, norādot sēklu vai stādu izcelsmes un meža reproductīvā materiāla ieguves avota numuru.

Meža inventarizācijas tekstuālo daļu papildina **Meža zemju plāns** ar ģeogrāfisko datu informāciju, kas VMD Meža valsts reģistrā savietoti digitālā datu bāzē. Meža zemju plānā vizuāli parādīti meža kvartāli, nogabali ar attiecīgu numerāciju un platību. Plānā iezīmēti visi infrastruktūras elementi meža platībās (grāvji, ceļi, dažādas trases).

Viss aprakstītais attiecas uz obligāto meža inventarizācijas datu kopu, kuru sagatavo meža inventarizācijas veicējs. Minētos datus reģistrējot teritoriālajā mežniecībā, meža īpašnieks tos vēlāk var saņemt savai lietošanai izdrukas veidā, vai tiešsaistē, ar iespēju lejupielādēt

nogabalu raksturojošos rādītājus un meža zemes plānu digitālā formā. Informācija Meža valsts reģistrā katru gadu tiek aktualizēta un papildināta ar meža īpašnieka veiktajiem mežsaimnieciskajiem pasākumiem, ja ziņas par tiem ir iesniegtas Meža likumā noteiktajā kārtībā (29. pants).

Meža inventarizācijas veicēji, pēc īpašnieka lūguma, sagatavo **vienkāršotu Meža apsaimniekošanas plāna** tekstuālo daļu, kas papildināta ar visu koku sugu augstuma, caurmēra, šķērslaukuma un krājas skaitliskajām vērtībām. Atsevišķā vietnē katram nogabalam norādīti saimnieciskie ieteikumi – galvenā cirte, starpcirte, jaunaudžu kopšana. Katrai koku sugai parādīta izciršanas intensitāte kubikmetros (m³). Paredzot galveno cirti – kailcirti, parāda ieteicamo meža atjaunošanas koku sugu un paņēmieni.

Literatūra

1. Meža likums. Pieņemts: 24.02.2000. Stājas spēkā: 17.03.2000.
2. MK noteikumi Nr. 384 Meža inventarizācijas un Meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi. Pieņemts: 21.06.2016. Stājas spēkā: 29.06.2016. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/283091-meza-inventarizācijas-un-meza-valsts-reģistra-informācijas-aprites-noteikumi>.
3. Valsts meža dienests – www.vmd.gov.lv.